

בעבודה זרה, אלא לעולם רבי יוסי סובר "זה וזה גורם אסור" בעבודת כוכבים, משום חומרא דעבודת כוכבים [ומה שהתיר לשחוק לרוח, היינו משום דקאזיל לאיבוד, כמו שתירצה הגמרא לעיל]. אך לגבי ערלה הוא סובר ש"זה וזה גורם — מותר".

וחזרת הקושיא, מה הטעם שרבי יוסי במשנתנו אוסר לזרוע תחתיה מפני הנבייה.

ודחינן: לא! אין הכרח להעמיד את שתי הברייתות במחלוקת רבי יוסי וחכמים, ולומר שרבי יוסי מתיר זה וזה גורם אפילו

לנטוע אותם הפירות? אלא, מבארים התוס', שרבי יוסי סובר, שאם נטע אגוז עצמו וצמח ממנו פירות, הפירות אסורים [וכמו שיבואר בהמשך], ואין לכך שום שייכות לדין של "זה וזה גורם", היות והאגוז והקרקע אינם שני גורמים השותפים בצמיחת הפירות, אלא האגוז נשרש בקרקע, והקרקע מצמיחה את העץ [עיין בעמוד הקודם הערה 15].

לנטוע אותם הפירות?

דברי התוס' אלו יש לפרשם בשני אופנים. א. שבדבר הנגרם יש בו חלק מהגורם, כגון: בנטיעה יש חלק מהאגוז האסור, אלא שאיסור זה נאמר רק באיסורי הנאה. ב. עצם ההנאה מדבר הנגרם, הוא הנאה מהגורם, כגון: כאשר יהנה מפירות הגידולין, נמצא שנהנה מהאגוז.

ומוכיח הגאון רבי שמעון שקאפ [בספרו שערי יושר שער ג פרק כה] שאין לומר שנמצא חלק מהאיסור בדבר הנגרם, שאם כן, לא שייך לומר "זה וזה גורם מותר". שהרי אמרה הגמרא במסכת פסחים [כו ב] שאם נסבור "יש שבח עצים בפת", אסורה פת שנאפתה בתנור שהסיקוהו בקליפי ערלה, אפילו למאן דאמר "זה וזה גורם מותר", מפני שבכל אופן "נבלע" בהיתר חלק מהאיסור.

וכן מוכיח מסוגייתנו שאסרו לזרוע בימות החמה מפני ה"צל". וברור שהצל הוא דבר שאין בו ממש ואינו "נותן" חלק בירקות.

וכן קשה לו לומר כפירוש השני שעתה נהנה מן גורם האיסור, דאם כן, למי שסובר "זה וזה גורם — מותר", למה התיר כשיש עוד גורם

ומה שרבי יוסי מתיר, הוא בנטע אגוז של ערלה, וצמח ממנו עץ, ולקח יחור מאותו העץ, והרכיב אותו בעץ זקן [ולפי פירוש זה, מה שאמרה הברייתא "נטע, והבריך, והרכיב", מדובר באתו עץ עצמו שנטע. ולא כפירוש רש"י: או נטע, או הרכיב], והצמיח פירות, וצמיחת אותן הפירות באה משני גורמים שונים, מהיחור האסור, שגדל מאגוז הערלה, ומהעץ המותר, שהרכיבו בו את היחור, ששניהם גרמו את צמיחת הפירות עתה. ולכן סובר רבי יוסי ש"זה וזה גורם מותר".

וחכמים חולקים על רבי יוסי, וסוברים "זה וזה גורם אסור", כשם שחלקו עליו בזרייה לרוח, ולדעתם פירות יחור זה לא הותרו מטעם הגורם הנוסף של היתר [העץ הזקן], ועם כל זה מתירים חכמים מפני שסוברים שאיסור ערלה הוא רק בפרי הערלה עצמו ולא בעץ שגדל מחמת הפרי.

ומבואר, שהתוס' סוברים שאם נטע אגוז וצמחו ממנו פירות, הגידולין אסורין. וכתבו התוס' [מבואר לפי המהר"ם] הטעם